

גיליון הורים פרשת דברים

שלום להורים היקרים,

חומש דברים המכונה "משנה תורה" נפתח בסיכום המסעות והמאורעות שאירעו לעם ישראל במשך ארבעים השנים מצאתם מצרים. משה רבינו מוכיח בגלוי ובנסתר את עם ישראל על החטאים שהיו חטא העגל, חטא המרגלים, המעפילים וכו'... לאחר מכן משה מפרט את מסע הכיבוש ווהימנעות מכיבוש ארצות צאצאי עשו ולוט. משה רבינו חוזר על הנחלת עבר הירדן המזרחי ומינוי יהושע בן נון להנחלת הארץ ועל הבטחון בה' "לא תיראום כי ה' ... הוא הנלחם לכם"

לקראת השבת מצורפים חמישה סיפורים:

סיפור א' – וּשְׁפָטְתֶם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו

סיפור ב' – איך יתכן שבני ישראל חושבים שלחם רגיל עדיף מהמך

סיפור ג' – מצווה שלא לומר דברי שאינו נשמע.

סיפור ד' – ההבדל בין חכם לנבון

סיפור ה' – חכמה בזמן

שבוע טוב ושבת שלום

סיפור א' לשולחן שבת

בפרשתנו, משה רבינו ממנה שרים על ישראל ומצווה " וּשְׁפָטְתֶם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו " .

סיפור על חוכמתו של הגאון רבי יחזקאל לנדא בעל ה"נודע ביהודה", במשפט שבא לפניו וכיצד הצליח להוציא את האמת לאור - להרשיע את הגנב ולהחזיר את ממונו של הגנב...

מעשה בסוחר יין עשיר אשר קנה מספר רב של חביות יין בהונגריה והובילם הוא ועוזרו לפראג. בערב שבת חנו באכסניה אחת כדי לשבות שם את השבת. עוזרו של הסוחר רצה להטמין את צרור כספו שלא ייגנב חלילה משום כך הטמין את הכסף בין חביות היין הרבות.

בהיותו טרוד בהטמנת הכסף לא שם ליבו כי סוחר היין עוקב אחר מעשיו... כאשר הלך, בא הסוחר ונטל את כספו... במוצאי שבת חזר העוזר כדי לקחת את צרור כספו והנה... הכסף איננו!

הבין העוזר כי ידו של הסוחר בגניבה משום כך תבעו לדין תורה לפני הגאון רבי יחזקאל לנדא בעל ה"נודע ביהודה". קרא הרב לסוחר העשיר שיבוא לפניו לדין תורה.

כאשר הגיע הסוחר לבית הרב פתח בצעקות: "שמא עוזר זה חושד בי בגניבה? האם כך הוא גומל לי על כל הטובה הרבה אשר גמלתי לו כל הזמן?..."

יסלח לי כבודו - אמר הרב - אכן רואה אני כי אדם ישר מאין כמוך אתה. אין אני חושד בך חס ושלום בגניבה כנראה אחד העגלונים הגויים הוא זה אשר גנב את צרור כספו והנה... הכסף איננו!

אכן! - אמר העשיר בשמחה - כנראה כדברי הרב כן הוא.

אם כך - אמר הרב - אין אתה חייב לשלם מאומה ושוב לביתך. ואולם... את כל החביות שברשותך עליך לשפוך!...

לשפוך את כל היין??? - זעק הסוחר - מדוע? הן זה הפסד עצום!

אכן כן - ענה הרב - אולם אם אחד העגלונים הגויים הוא זה אשר גנב את הכסף חושש אני שמא תוך כדי מעשה נגע אחד מחביותיך והפך את היין לייך נסך. משום כך עלייך לשפוך את כל חביות היין האסור!

כאשר שמע הסוחר את דברי הרב החל לבכות והודה מיד כי הוא זה ששלח ידו בגניבה ומוכן להחזיר מיד את כל הסכום. לא! - אמר הרב - איני מאמין לך אשר אמרו חכמים: "אין אדם משים עצמו רשע"

אדם המספר כי עבר עבירה אין אנחנו מאמינים לדבריו. יתר על כך, אולי מודה אתה בגניבה כדי להציל את יינך?

נתן הסוחר סימנים כי הוא הגנב אולם הרב לא הסכים אלא אם כן ישבע הסוחר בבית הכנסת קבל עם ועדה כי הוא זה אשר גנב את הכסף ויחזירו הסכים הסוחר וכך עשה רק אז התיר הרב את היין...
כך הצליח הרב בתבונתו לעשות משפט צדק. מעובד מאתר <http://dvar-tora.co.il>

סיפור ב' לשולחן שבת

הפרשה נפתחת בפסוקים "אֵלֶּה הַדְּבָרִים... בֵּין פֶּאֶרְן וּבֵין תְּפֹל וְלִבָּן....."
מבאר רש"י "בין פארן ובין תפל ולבן":
"אמר רבי יוחנן חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו תופל ולבן אלא הוכיחן על הדברים שתפלו על המן שהוא לבן שאמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל ועל מה שעשו במדבר פארן על ידי המרגלים"
איך יתכן שבני ישראל אמרו "ונפשנו קצה בלחם הקלוקל"? הרי כל אחד היה מתאוה למן עליו נאמר - "לחם אבירים אכל איש"?
איך יתכן שבני ישראל חושבים שלחם רגיל עדיף מהמן? הרי בלחם הזה טעמו כל טעמים שבעולם, הייתכן?!
נלמד שאדם חושב ש- "הדשא של השני ירוק יותר", אין הוא מסתכל על מה שה' חנן אותו ונתן לו...
משל לעורב שחור חי בשלווה ובנחת ביער הגדול, כל שנותיו לא ידע מחסור וכישלון.
יום אחד עף העורב מחוץ לגבולות היער וראה ברבור לבן שוחה באגם.
חשב העורב: "איזה ברבור יפה, כל-כך אצילי הוא ולבן, ואילו אני שחור ואפרורי, ברור לי שהברבור הוא העוף היפה והמאושר ביותר בעולם."
נחת העורב ליד הברבור וחשף בפניו את רגשותיו.
אמר לו הברבור: "גם אני חשבתי שאני העוף המאושר ביותר, עד שראיתי את התוכי... נוצותיו משולבות בצבעים יפים, לא משעממות כמו שלי"...
עף העורב אל התוכי וסיפר לו את השבחים שהעריך עליו הברבור.
אמר לו התוכי: "אף אני הייתי בטוח שצבעי נוצותי הם היפים ביותר והייתי מאושר, עד שבמסעי ראיתי טווס בגן החיות... הטווס פרס את נוצותיו ועיני יצאו ממקומן, יופי כזה לא ראיתי... באותו רגע הבנתי שהטווס הוא העוף המאושר ביותר בעולם!"
עף העורב אל גן החיות לחפש את הטווס. לפתע הוא ראה התקהלות של עשרות אנשים.
התקרב וראה שכולם מתקהלים סביב הטווס.
בערב שכולם הלכו פנה העורב לטווס ואמר: "טווס יקר, כמה יפה אתה, נוצותיך מיוחדות ומאירות בשמש, כולם נקהלים סביבך, בעוד שאותי כולם מגרשים... האם אתה העוף המאושר ביותר בעולם?"
ענה לו הטווס: "תמיד חשבתי שאני הכי יפה ומאושר, אך היופי הזה בא לרעתי... בגללו אני כלוא בגן החיות הזה... אתה עורב יקר אמנם לא היפה בעופות אך חופשי אתה, לא מתקהלים סביבך, אתה עף לאן שרק נפשך חפצה... הנך העוף המאושר בעולם!"
לא פעם אנו כמו העורב - עורכים השוואות ללא צורך כלל בינינו לבין אחרים.
ההשוואות הללו גורמות לנו להמעיט מערכנו, להיעצב, לקנא ולחפש חיים מושלמים יותר לפחות כמו חברנו.
אך טעות היא בידנו! אנו לא מעריכים את עצמנו, לא טופחים על כתפינו, לא מודים לבורא עולם על הטוב שיש בנו ואין לאחרים.

סיפור ג' לשולחן שבת

הפרשה מתחילה "אלה הדברים אשר דיבר משה" ומובא במסכת יבמות סה: "כשם שמצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דברי שאינו נשמע".
נביא סיפור על אדמו"ר בעל "אהבת ישראל" מויזניצא זצ"ל, מהספר קדוש ישראל, כיצד הצליח להסביר לגביר אחד את מאמר חז"ל: "שלא לומר דברי שאינו נשמע"

אדמו"ר בעל "אהבת ישראל" מויזניצא זצ"ל היה נוהג בכל ערב ללכת עם משמשו לטייל כחצי שעה. פעם אחת הגיע בדרך טיולו עד בית גביר אחד, מנהל הבנק המקומי, שהיה מן הנאורים והמשכילים, ולא היה מחסידי הרבי כלל.
משהגיע לשם, דפק על דלת הבית, וכשהמשרת פתח את הדלת, נכנס לפניו, והגבאי אחריו. היה הדבר תמוה להגבאי, מה זה ועל מה זה נכנס פתאום לכאן, אבל לא ההין לשאלו דבר, וכשראה שהרבי נכנס, הלך בלי אומר גם הוא אחריו.

כשראה בעל הבית פתאום את הרבי בא לביתו, הלך לקראתו, וקבלו בהדרת הכבוד, כי היה איש אינטליגנטי ומנומס. הגישו לו כיסא לשבת, והוא ישב איזה זמן בלי לדבר.

לא הרגיב בעל הבית לשאול את הרבי בעצמו "מה לידידי בביתי", ופנה בלחישה אל הגבאי ושאלו לפשר הביקור הזה. השיבו הגבאי כי גם הוא בעצמו אינו יודע כלום. אחרי כן קם הרבי מכיסאו, נפרד מבעל הבית, והלך לו. ובעל הבית הלך מפני הכבוד ללוות את הרבי, וליווהו עד ביתו.

משהגיעו לשם, והגביר התכונן לחזור הביתה, לא התאפק עוד, ופנה אל הרבי בשאלה: "ימחל לי הרבי על שאלתי: הנה בביתי לא היה מן הנימוס לשאול משום מה כיבדני בביקורו, אבל עכשיו, כאן, אני רוצה לדעת את סיבת הביקור?".

השיב לו הרבי: "הלכתי לביתך לקיים מצווה, וברוך השם שקיימתי את המצווה!".

תמה הגביר: "איזו מצווה?!"

רבותינו אומרים – השיב לו שוב הרבי – "כשם שמצווה לומר דבר הנשמע, כך מצווה שלא לומר דברי שאינו נשמע". ובכן אם אני אשב לי בביתי, וכבודו בביתו, איזו מצווה תהיה אז כשלא אומר לו את ה"דבר שאינו נשמע", צריכים ללכת לאותו האיש הבלתי שומע, לביתו, ושם לא לומר לו, אז תהיה המצווה כתיקונה. וכך עשיתי...

אמר לו הגביר: "ימחל הרבי להגיד לי את הדבר, אולי אשמע?..."

לא! – אמר לו הרבי – מובטחני כך שלא תשמע!.

וככל שהרבי סירב מלהגיד לו את הדבר, כן גברה סקרנותו של הגביר יותר ויותר לדעת את הסוד, והפציר הרבה ברבי שיגלה לו את ה"דבר שאינו נשמע".

עד שלבסוף נעתר לו הרבי, ואמר לו: "הנה אלמנה פלונית, ענייה מרודה חייבת לבית הבנק של כבודו סכום מסוים, על המשכנתא של ביתה. בימים הקרובים עומד הבית להימכר על ידי הבנק במכירה פומבית, והיא, האלמנה, תוצא החוצה. חפצתי לבקש מכבודו, שימחל את החוב לאותה אלמנה, אבל לא אמרתי לו את בקשתי, משום אותה ה"מצווה שלא לומר".

אבל – אמר לו הגביר בתימהון – היאך אפשר דבר שכזה, הלא החוב איננו חוב פרטי שלי, אלא של הבנק, ואני אינני אלא המנהל של הבנק, אבל לא בעליו ואדוניו, והסכום הוא של כמה מאות ריב יש, ואם כן...

"הלא הוא הדבר – הפסיקו הרבי – אשר דיברתי, שלא תאבה ולא תשמע.

והרבי הפסיק את השיחה, ונכנס לביתו, והגביר אף הוא הלך לו לביתו.

אבל הדברים נכנסו כחץ ללבו של הגביר, ולא נתנו לו מנוח, עד שלבסוף הכניס מכיסו את כל החוב של האלמנה לקופת הבנק, והאלמנה נשארה בביתה...

סיפור ד' לשולחן שבת

ההבדל בין חכם לנבון

משה רבינו מחפש "אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְנָבִיִּים וְיָדָעִים" ומוצא רק "אֲנָשִׁים חֲכָמִים וְיָדָעִים" ואילו נבונים לא מצא. מה ההבדל בין חכם לנבון? לא פעם אנחנו חושבים שנצליח בתבונתנו לצאת מכל סכך ובעיה שנקלע אליהם. אך האם השקענו מחשבה איך לא להיכנס לבעיה מלכתחילה? נלמד מהמשל:

משל זה סיפר, רבי יצחק זאב סולוביצ'יק - הרב מבריסק להבנת העניין:

בעיר אחת, היה בעל עגלה ותיק וזקן שעמד על משמרתו שנים רבות. יום אחד, הופיע בעיר בעל עגלה חדש וצעיר, והתחיל להשיג את גבולו של הזקן.

פגש בעל העגלה הזקן את הצעיר, ואמר לו: "באת להשיג את גבולי שלא כדין. על פי דין, עליך לעזוב את המקום הזה. אולם לפניך משורת הדין, מוכן אני להסכים שתישאר בתפקיד בעל עגלה בעירנו, אבל בתנאי אחד, שתעמוד אצלי למבחן, אם בקי אתה בעגלונות. אם תצליח במבחן אסכים שתישאר בעיר, ואם לא תצליח עליך לעזוב את המקום".

הסכים הצעיר לאתגר. התחיל בעל העגלה הזקן לבחון את הצעיר, ושאל אותו, "מה צריך בעל עגלה לעשות כשהוא נוסע בדרך, והעגלה עמוסה בנוסעים, ולפתע שקעה העגלה בבוץ, והסוסים אינם מצליחים בשום אופן למשוך את העגלה מן הבוץ?"

השיב העגלון הצעיר: "מבקשים מהנוסעים שיורידו מהעגלה את המשאות, כדי שיקטן העומס מעל העגלה, ואז יוכלו הסוסים למשוך את העגלה".

שאל העגלון הזקן: "ומה יהיה אם גם אחרי עצה זו, עדיין שקועה העגלה בבוץ ואין הסוסים יכולים להזיזה?"

השיב העגלון הצעיר: "אז מבקשים מהנוסעים שירדו גם הם מהעגלה, כדי שהיא תהיה הרבה יותר קלה".

המשיך העגלון הזקן לשאול: "ואם בכל זאת עדיין אין העגלה זזה ממקומה?"

השיב הצעיר: "במצב כזה, מבקשים מהנוסעים שידחפו את העגלה מאחוריה, ועל ידי כך יוכלו לחלץ את העגלה מן הבוץ".

המשיך העגלון הזקן לשאול: "ואם בכל זאת עדיין אין העגלה זזה ממקומה" השיב הצעיר: "אין לי עצה למקרה זה..."

אמר לו העגלון הזקן: "אם כן, נכשלת בבחינה, וכפי שהוסכם בינינו, עליך לעזוב את העיר".
אמר הצעיר, "אכן, אקיים את ההסכם ואעזוב את המקום, כאשר הבטחתי. אבל אבקש שתאמר לי, מה היא באמת העצה במקרה זה?"
השיב לו העגלון הזקן: "יקירי, באמת במצב ביש כזה, אין שום עצה איך לחליץ את העגלה מהבוץ העמוק ששקעה בו, אבל בעל עגלה מנוסה נזהר מלכתחילה שלא להיכנס לכזה בוץ, שאי אפשר להיחלץ ממנו..."
חכם ינסה לפתור בעיות שנבון כלל לא יכנס אליהן...

סיפור ה' לשולחן שבת

בפרשתנו, משה רבנו ממנה שרים על ישראל ומצווה "וּשְׁפָטֶם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו".
פעם אחת באו לדין תורה לפני הגאון רבי יחזקאל לנדא בעל ה"נודע ביהודה" שני אנשים. האחד היה לבוש כעגלון פשוט והשני בא בבגדי עשיר מהודרים.
עמד העשיר וסיפר בדמעות כי סוחר תבואות הוא מעיר רחוקה שבא לפראג כדי למכור את תבואתו ולשם כך שכר עגלון אשר יעביר את תבואתו והנה בהיותם בדרך התנפל עליו העגלון שדד ממנו את כל כספו ולא זו בלבד אלא הכריח אותו להחליף עימו את בגדיו והוא הסוחר העשיר לבש את בגדי העגלון והנהיג את העגלה עד לפראג.
כאשר הגענו לעיר - המשיך האיש לספר בבכי - הציג העגלון את עצמו כסוחר גדול ואילו אני מסתובב ללא פרוטה בכיסי ואין איש מאמין לדברי... ומה בפיד? - שאל הרב את האיש השני הלבוש מחלצות.
וכי מה אומר? - השיב האיש - עיני הרב רואות ברורות כי אדם זה חסר דעה הוא מסכן שנטרפה דעתו... מזה יומיים הוא רץ אחרי ברחובות העיר ותובע את כספו. חקר הרב היטב את שני האנשים אולם נשארו הם איתנים בטענותיהם.
שובו אלי מחר בבוקר - אמר הרב - ואז אפסוק את דינכם.
משהלכו לדרכם קרא הרב לשמשו וציווה עליו כאשר יבואו למחרת לא יניח להם להיכנס לחדרו. ואכן למחרת הגיעו בבוקר השניים אולם השמש מנע מהם להיכנס לחדרו של הרב.
הרב עסוק מאוד - אמר השמש - אין להפריע לו! ישבו השניים והמתינו. חלפה שעה ושעתיים ודלת חדרו של הרב עדיין נעולה. שעת הצהריים הגיעה ואין כל סימן מהחדר פנימה כאילו שכח הרב את דבר קיומם...
לקראת שקיעת החמה כאשר היו שני בעלי הדין מותשים נפתחה לפתע דלת חדרו של הרב ובקריאה רמה קרא: העגלון יכנס!
והנה... האיש הלבוש בבגדי עשיר קם ממקומו במהירות ואץ להיכנס פנימה...
רשע שכמותך! - אמר הרב - עגלון גזלן!!! החזר לאיש הזה את כספו ומיד!...

מתכוננים לפרשה תשובות לשאלות:

דברי סיכום של משה (א, א"כא)

בראש חודש שבט של השנה הארבעים, משה רבנו מדבר אל בני ישראל לפני מותו כדי להזכין את עם ישראל לקראת הכניסה לארץ. משה רבינו מזכיר ברמיזה לעם ישראל אירועים חשובים שהתרחשו במדבר שבהם חטא עם ישראל

1. מה הפירוש בפס' "אלה הדברים אשר דבר משה ... בעבר הירדן במדבר" הרי לא היו במדבר באותו הזמן? (רש"י א,א) לא במדבר היו אלא בערבות מואב, ומהו במדבר, אלא בשביל מה שהכעיסוהו (ג) במדבר, שאמרו מי יתן מותנו וגו' (שמות טו, ג):
2. מה כוונת הפס' באמרו "בערבה"? (רש"י א,א) בשביל הערבה, (ד) שחטאו בבעל פעור בשטים בערבות מואב:
3. מה כוונת הפס' באמרו "מול סוף"? (רש"י א,א) על מה שהמרו בים סוף בבואם לים סוף, שאמרו המבלי אין קברים במצרים (שם יד, יא), וכן בנסעם מתוך הים, שנאמר וימרו על ים בים סוף (תהלים קו, ז), כדאיתא בערכין (טו).
4. מה כוונת הפס' באמרו "בין פארן ובין תפל" הרי לא מצאנו שמות של מקומות כאלו בכל התורה? (רש"י א,א) אמר רבי יוחנן, חזרנו על כל המקרא, ולא מצאנו מקום ששמו תופל ולבן, אלא הוכיחן על הדברים (ה) שתפלו על המן שהוא לבן, שאמרו ונפשנו קצה בלחם הקלוקל (במדבר כא, ה), ועל מה שעשו במדבר פארן (ו) ע"י המרגלים:
5. מה כוונת הפס' באמרו "וחצרת"? (רש"י א,א) במחלוקתו (ז) של קרח. דבר אחר, אמר להם, היה לכם ללמוד ממה (ח) שעשיתו למרים בחצרות בשביל לשון הרע (ספרי א), ואתם נדברתם (ט) במקום

6. כתוב בפס' "ודי זהב", מה התוכחה שבמילה "ודי זהב" ומה הקשרה עם הזהב? (רש"י א,א) הוכיח על העגל, שעשו בשביל רוב זהב שהיה להם, שנאמר וכסף הרביתי להם וזהב עשו לבעל (הושע ב י):
7. הקב"ה ציווה את עם ישראל "רַב לָכֶם שֶׁבַת בְּהָר הַזֶּה" שיצאו מהר סיני לכיוון ארץ ישראל. כמה זמן הליכה רגילה מהר סיני לקדש ברנע שהייתה בכניסה לארץ כנען? (א,ב) אחד עשר יום
8. הקב"ה עשה נס לעם ישראל ועשו את הדרך מהר סיני לקדש ברנע בשלושה ימים. משה רבינו ביקש עזרה מהקב"ה בגלל התרבותו של עם ישראל בצורה לא טבעית. למה משה רבינו מדמה את עם ישראל? (א,י) כוכבי השמים
9. משה רבינו ממנה על עם ישראל "שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְשָׂרֵי עֶשְׂרֵת" . איזה תכונות ביקש משה רבינו ואיזה תכונות מצא? (א,יג-טו) משה רבינו חיפש אנשים "חֲכָמִים וְנָבִיִּים וְיָדָעִים" , מצא חֲכָמִים וְיָדָעִים
10. כתוב בפס' "הבו לכם אנשים חכמים ונבנים וידעים לשבטיכם ואשימם בראשיכם", מה הפירוש "אנשים"? (רש"י א,יג) וכי תעלה על דעתך נשים, מה תלמוד לומר אנשים, (ת) צדיקים:
11. מה הפירוש בפס' "נבנים"? (רש"י א,יג) מבינים דבר מתוך דבר. זהו ששאל אריוס את ר' יוסי, מה בין חכמים לנבונים, חכם דומה לשולחני עשיר, כשמביאין לו דינרין לראות רואה וכשאינן מביאין לו יושב ותוהה, נבון דומה לשולחני תגר, כשמביאין לו מעות לראות רואה, וכשאינן מביאין לו הוא (ב) מחזר ומביא משלו:
12. מה הפירוש בפס' "וידעים לשבטיכם"? מי צריך להכיר אותם? (רש"י א,יג) שהם ניכרים לכם, שאם בא לפני מעוטף (ג) בטליתו, איני יודע מי הוא, ומאיזה שבט הוא, ואם הגון הוא, אבל אתם מכירין בו, שאתם גדלתם אותו, לכך נאמר וידועים לשבטיכם
13. מהם "שרי אלפים" מהם "שרי מאות" ומהם השוטרים? (רש"י א,טו) שרי אלפים. אחד ממונה על אלף: שרי מאות. אחד ממונה על מאה: ושוטרים. מנתי עליכם (י) לשבטיכם, אלו הכופתין והמכין ברצועה על פי הדיינין
14. תפקידם של השרים "שִׁמְעוּ בֵּין אֲחֵיכֶם וּשְׁפֹטֶתֶם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּר" . השלימו את הציווי לשופטים: לא _____ כקטן כגדול תשמעון _____ איש " (א,יז) לא תכירו פנים במשפט כקטן כגדול תשמעון לא תגורו מפני איש
15. מה הפירוש "כקטן כגדול תשמעון"? (רש"י א,יז) שיהא חביב עליך דין (ע) של פרוטה כדין של מאה מנה, שאם קדם ובא לפניך, (פ) לא תסלקנו לאחרון (סנהדרין ח.). דבר אחר כקטן כגדול תשמעון כתרגומו, (צ) שלא תאמר, זה עני הוא, וחבירו עשיר ומצוה לפרנסו, אזכה את העני ונמצא מתפרנס בנקיות. דבר אחר, שלא תאמר, היאך אני פוגם בכבודו של עשיר זה בשביל דינר, אזכנו עכשיו, וכשיצא לחוץ אומר אני לו, תן לו שאתה חייב לו:
16. מה הפירוש "לא תגורו מפני איש"? הבא שני פירושים. (רש"י א,יז) לא תיראו (ספרי יז.). (ק) דבר אחר לא תגורו, לא תכנים דבריך (ר) מפני איש, לשון אוגר בקיץ (משלי י, ה):
17. כתוב בפס' "לא תגורו מפני איש כי המשפט לאלקים הוא", מהי ההדגשה "כי המשפט לאלקים הוא"? (רש"י א,יז) מה שאתה נוטל מזה שלא כדין, אתה מוזיקני להחזיר לו, נמצא שהטית עלי (ש) המשפט:
18. כתוב בפס' "ונלך את המדבר הגדול והנורא ההוא", למה קוראים בפס' למדבר "המדבר הגדול והנורא"? (רש"י א,יט) שהיו בו נחשים (ב) כקורות, ועקרבים כקשתות:

תזכורת ליחטא המרגלים' ועונשו (א, כב-מא)

1. משה ממשיך לספר על המסע לארץ ישראל. בפרשת שלח לך קראנו שהקב"ה ציווה את משה רבינו: "שְׁלַח לְךָ אֲנָשִׁים וַיֵּתְרוּ אֶת אֶרֶץ כְּנָעַן" ואילו כאן אנו רואים תמונה שונה. מי פונה למי כדי לשלוח מרגלים ומדוע? (א,כב) עם ישראל. רצו ללמוד את הארץ כדי לדעת באיזו דרך לעלות לארץ ולאיזה ערים הם עתידים להגיע?
2. מה פירוש המילה "וַיִּחְפְּרוּ"? (א,כב-כג) וירגלו
3. כתוב בפס' "ויקחו מפרי הארץ ויורדו אלינו" מה למדים מהמילים "ויורדו אלינו"? (רש"י א,כב) מגיד שארץ ישראל גבוהה מכל הארצות
4. כתוב בפס' "ויאמרו טובה הארץ" מי אמר כך? (רש"י א,כב) מי הם שאמרו טובתה, (ל) יהושע וכלב (שם כג):
5. כמה מאשימים המרגלים את הקב"ה? השלימו "ה' אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם _____ בְּיַד הָאֱמֹרִי" (א,כז) בְּשֵׁנָתָהּ ה' אֲתָנוּ הוֹצִיאָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְתֵת אֶתְנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַשְׁמִידָנוּ
6. מה הפירוש "ותרגנו באהליכם"? (רש"י א,כז) לשון הרע, וכן דברי נרגן (משלי יח, ח.), אדם המוציא דבה:
7. משה רבינו הוכיח את בני ישראל על קבלת לשון הרע על ארץ ישראל. כיצד מתאר משה רבינו את השמירה של הקב"ה על עם ישראל במדבר? (א,לא) כאשר נושא האב את בנו
8. נאמר על כלב בן יפנה "ולו אתן את הארץ אשר דרך בה" מהי הארץ אשר כלב דרך בה? (רש"י א,לו) חברון, (ש) שנאמר ויבא עד חברון (במדבר יג, כב):

בפרשת שלח לך כתוב: " וַתֵּשֶׂא כָל הָעֵדָה וַיִּכְבּוּ הָעָם בְּלִילָהּ הַהִוא (במדבר יד,א) אמר רבה אמר ר' יוחנן (אותו היום ערב) תשעה באב היה אמר להם הקב"ה אתם בכיתם בכיה של חנם ואני קובע לכם בכיה לדורות חרב הבית בראשונה (תענית כט.) (א,לב)

9. מה היה עונשם של בני ישראל על חטא המרגלים : השלימו : "אם _____ איש באנשים האלה הדור הרע הזה את אשר נשבעתי..." (א,לה) אם יראה איש באנשים האלה הדור הרע הזה את הארץ הטובה אשר נשבעתי
10. כתוב בפס' "גם בי התאנף ה' בגללכם", מה פירוש המילה "התאנף"? (רש"י א,לו) נתמלא רוגז
11. מי יזכה לראות את הארץ? (א,לט) הילדים

חטא המעפילים' ועונשו (א, מב-מו)

משה רבנו מזכיר את חטא המעפילים לאחר חטא המרגלים. עם ישראל רצה לכפר על החטא ולמנוע את העונש ולכן מחליטים לעלות בכח לארץ ישראל למרות אזהרת משה רבנו.

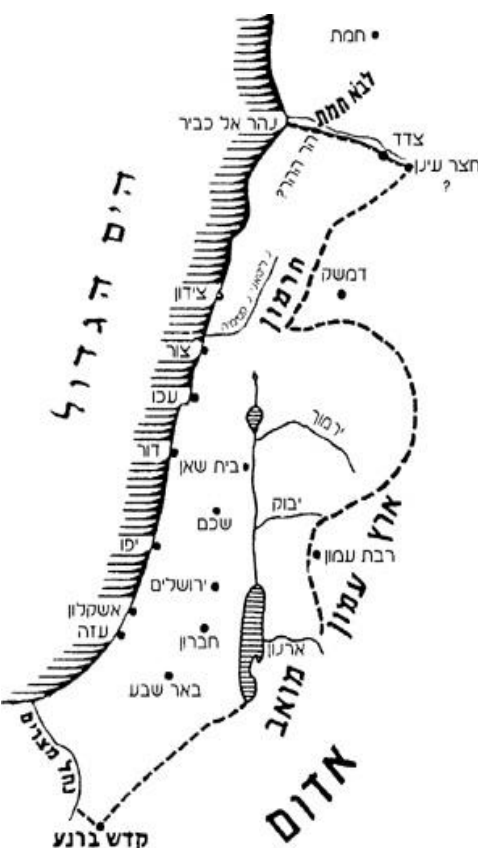
1. מי מכה את עם ישראל ולמה הדבר דומה? (א,מד) האמורי . כמו הדבורים שרדפו אחריהם
2. איזו ברכה רמוזה במשל המכה של האמורי? (רש"י א,מד) מה הדבורה הזאת, כשהיא מכה את האדם מיד מתה, (ב) אף הם כשהיו נוגעים בכס מיד מתים

לאחר חטא המעפילים עם ישראל חוזר לשבת בקדש ברנע

מסעות הכיבושים של עם ישראל (ב, א – ג, יא)

משה רבנו עובר לתאר את מסעות עם ישראל מדרום לצפון ובחזרה.

1. מהו המקום הראשון שמגיעים אליו ומדוע הקב"ה אוסר לעם ישראל לכבוש את המקום? (ב,ד-ה) שעיר. הייתה ירושה לבני עשו
2. היעד הבא היה מדבר מואב . השלימו מה אומר הקב"ה למשה רבנו : "ויאמר ה' מלחמה..." (ב,ט) ויאמר ה' אלי אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה
3. מדוע עם ישראל לא יזכה לארץ מואב בנחלה? (ב,ט) ירושה לבני לוי
4. מה הפירוש "רפאים יחשבו גם הם", במי מדובר ולמה נקראים בשם "רפאים"? (רש"י ב,יא) רפאים היו נחשבים אותם אמים, כענקים הנקראים רפאים, על שם שכל הרואה אותם ידיו מתרפות
5. כתוב בפס' "והמאבים יקראו להם אמים", על שם מה קראו אותם כך? (רש"י ב,יא) על שם שאימתם מוטלת על הבריות, וכן ובשעיר ישבו החורים ונתתם לבני עשו:
6. כמה זמן נמשכו המסעות של בני ישראל מהיציאה מקדש ברנע? מדוע זמן כ"ב ארוך? (ב,יד) 38 שנים עד תום כל הדור שיצאו ממצרים
7. נאמר על דור המדבר "וגם יד ה' היתה בהם להמם מקרב המחנה עד תמם" מדוע ה' עושה זאת? (רש"י ב,טו) למהר ולהומם בתוך מ' שנה, שלא יגרמו לבניהם עוד להתעכב (ת) במדבר:
8. עם ישראל ממשיך במסע ומגיע לארץ בני עמון. מדוע הקב"ה מצווה לא להילחם בהם? (ב,יט) היו מצאצאיו של לוי
9. את מי הקב"ה מצווה לכבוש? (ב,כד-כה) סיחון מלך חשבון האמרי ואת ארצו
10. כתוב בפס' "היום הזה אחל תת פחדך ויראתך על פני העמים תחת כל השמים אשר ישמעון שמעך" מה לומדים מפס' זה? (רש"י ב,כה) למד, שעמדה (ג) חמה למשה ביום מלחמת עוג (ס"א סיחון), ונודע הדבר תחת כל השמים (תענית כ. ע"ז כה.):
11. כיצד עם ישראל מתגרה בסיחון מלך האמורי? מה מבקש ממנו? (ב,כו-כז) שולח מלאכים ומבקש לעבור בארצו בדרך לארץ ישראל. מציעים לרכוש אוכל ומים
12. כתוב בפס' "ואשלח מלאכים ממדבר קדמות אל סיחון מלך חשבון דברי שלום לאמר" למה נזכר שמשה שלח שליחים "ממדבר קדמות"? (רש"י ב,כו) אע"פ

שלא צוני המקום (ד) לקרוא לסיחון לשלום, למדתי ממדבר סיני, מן התורה שקדמה לעולם, כשבא הקב"ה ליתנה לישראל חזר אותה על עשו וישמעאל, וגלוי לפניו שלא יקבלוהו, ואעפ"כ פתח להם בשלום, אף אני קדמתי את סיחון בדברי שלום. דבר אחר

- ממדבר קדמות, ממך למדתי (ה) שקדמת לעולם, יכול היית לשלוח ברק אחד ולשרוף את המצריים, אלא שלחתני מן המדבר אל פרעה, לאמר שלח את עמי במתון
13. מדוע סיחון מסרב להצעתם של עם ישראל? מה המטרה של הקב"ה (ב,ל) הקב"ה אמן את לבבו כדי שיצא למלחמה נגד עם ישראל ויפסיד
14. כתוב בפס' לגבי סיחון "ויתנהו ה' אלקינו לפנינו ונך אותו ואת בנו" למה נכתב "בנו" ולא נכתב "בניו"? (רש"י ב,לג) בנו כתיב, (ט) שהיה לו בן גבור כמותו
15. עם ישראל כובש את כל ארצו של סיחון ולא משאיר שריד. עם ישראל ממשיך במסעות. מי יוצא למלחמה מול עם ישראל? (ג,א) עוג מלך הבשן
16. למה ה' אומר למשה לגבי עוג מלך הבשן "אל תירא אתו" ובסיחון ה' לא אומר למשה "אל תירא אתו"? (רש"י ג,ב) אל תירא אותו. (נדה סא.) ובסיחון לא הוצרך לומר אל תירא אותו, אלא מתיירא היה משה (כ) שלא תעמוד לו זכות ששמש לאברהם, שנאמר ויבא הפליט (בראשית יד, יג.), והוא עוג:
17. עם ישראל כובש את כל ממלכת עוג מלך הבשן. כמה ערים כבשו עם ישראל ומה היה מיוחד בהם? (ג,ד-ה) שישים ערים בצורות חומה גבוה דלתים ובריה
18. מה הפירוש "ערי הפרזי"? (רש"י ג,ה) פרוזות ופתוחות בלא חומה, וכן פרוזות תשב ירושלים (זכריה ב, ח.).
19. כתוב בפס' "צידנים יקראו לחרמון שרין והאמרי יקראו לו שניר" למה הפס' מציין איך כל עם קרא לחרמון? (רש"י ג,ט) ובמקום אחר הוא אומר ועד הר שיאן הוא חרמון (דברים ד, מח.), הרי לו ארבעה שמות, למה הוצרכו לכתב, להגיד שבח ארץ ישראל שהיו ארבעה מלכיות מתפארות בכך, זו אומרת על שמי יקרא וזו אומרת על שמי יקרא
20. כתוב בפס' שהאמרי קוראים לחרמון "שניר", מה הפירוש "שניר"? (רש"י ג,ט) הוא שלג בלשון (ג) אשכנז (שנעע) ובלשון כנען:
21. התורה מציינת שעוג מלך הבשן נשאר מִיָּתֶר הָרָפָאִים. מה הפירוש שעוג נשאר מ "יתר הרפאים"? (רש"י ג,יא) מיתר הרפאים. שהרגו אמרפל וחביריו בעשתרות קרנים, והוא פלט מן המלחמה, שנאמר ויבא הפליט (בראשית יד, יג.), זהו עוג:
22. מה היה גודל מיסתו שהיה תינוק? (אמה שווה בערך חצי מטר) ממה הייתה עשויה המיטה שתוכל להחזיק את עוג? (ג,יא) ברזל. תשע אמות על ארבע אמות

ירושת עבר הירדן המזרחי (ג, יב-כ)

1. משה רבנו מזכיר את ירושת שבטי ראובן גד וחצי שבט מנשה מעבר לירדן. מה היה התנאי לירושתם בעבר הירדן המזרחי? (ג,יח-כ) חָלוּצִים תַּעֲבְרוּ לִפְנֵי אֲחֵיכֶם....עַד אֲשֶׁר יָנִיחַ ה' לְאֲחֵיכֶם כֶּכֶם ויָרְשׁוּ גַם הֵם אֶת הָאָרֶץ
2. מה הפירוש "חלוצים תעברו לפני אחיכם"? (רש"י ג,יח) הם היו הולכים לפני ישראל (ת) למלחמה, לפי שהיו גבורים ואויבים נופלים לפניהם, שנאמר וטרף זרוע אף קדקד (דברים לג, כ.):

ההבטחה לכיבוש הארץ (ג, כא-כב)

1. מה מבטיח משה רבנו את יהושע בן נון שמתמנה לכבוש את הארץ ולהנחיל אותה לעם ישראל? (ג,כא) שהקב"ה יכרית את כל הממלכות לפניו כפי שהכרית את סיחון ועוג
2. מה הצייווי על עם ישראל? (ג,כב) לא להתיירא מהמלחמה בממלכות ארץ כנען